

Υπεραγία

Η αγάπη, ο σεβασμός και

η τιμή των πιστών για το πρόσωπο της Θεοτόκου Μαρίας εκδηλώθηκαν από πολύ νωρίς, από την αρχή της σωτηρίου οικονομίας, όπως λέγουν οι άγιοι θεοφόροι Πατέρες της Εκκλησίας μας, και είναι τόσο μεγάλη, ώστε αδυνατεί ο ανθρώπινος λόγος να περιγράψει τα αισθήματα αυτά επαρκώς.

Από αυτήν την αγάπη, την τιμή και την ελπίδα στην μεσιτεία της προς τον μέγα και Μόνο Μεσίτη Χριστό και Υιό της, κατά το ανθρώπινον η Εκκλησία καθιέρωσε να τελείτε κατά την περίοδο της νηστείας του Δεκαπενταυγούστου, η ιερή Ακολουθία του Μικρού και του Μεγάλου Παρακλητικού Κανόνος εναλλάξ, εκτός των εορτών της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος και της Κοιμήσεως της Θεοτόκου.

Έτσι επ' ευκαιρίας του γεγονότος αυτού καλόν είναι να δούμε και να γνωρίσουμε μερικά πράγματα για το τι είναι κανόνας, και ποιος συνέθεσε τον Μικρό και τον

Μεγάλο Παρακλητικό κανόνα στην Υπεραγία Θεοτόκο.

Κανόνας στην εκκλησιαστική υμνογραφία είναι ύμνοι μακροσκελής, αποτελούμενοι από μικρότερες ενότητες, που ονομάζονται Ωδές. Η κάθε ωδή αποτελείται από τον ειρμό, που είναι η πρώτη στροφή κάθε Ωδής και χρησιμεύει σαν υπόδειγμα στα τροπάρια, που τρέπονται σύμφωνα με τον ήχο του ειρμού και τέλος το εφύμνιο όπου επαναλαμβάνεται σε κάθε τροπάριο «Υπεραγία Θεοτόκε, σώσον ημάς».

Η Μεγάλη και Μικρή Παράκληση στην Ύπεραγία Θεοτόκο, είναι από τις πιο λαοφιλείς ακολουθίες της Ελληνικής Ορθοδόξου Εκκλησίας, είναι υμνολογικά ποιήματα του δεκάτου τρίτου αιώνα, κληρονομίες της Αυτοκρατορίας της Νικαίας και της επανασυγκροτηθείσης Αυτοκρατορίας της Κωνσταντινουπόλεως αντίστοιχα.

Ελάχιστη έρευνα έχει γίνει πάνω στις ιστορικές συγκυρίες που οδήγησαν στην ποίηση όσο και στην τελική μορφολογία των δύο κανόνων.

Το σίγουρο γεγονός της Ιστορίας των δύο Παρακλήσεων είναι ότι ο Κανών της Μεγάλης Παρακλήσεως είναι ποίημα του Αυτοκράτορα της Νικαίας Θεοδώρου Β' Δούκα του Λασκάρως.

Ο τίτλος του δούκα μάς δείχνει ότι συνέθεσε τον Κανόνα πριν την άνοδό του στον θρόνο της Νικαίας τον Νοέμβριο 1254.

Ο Θεόδωρος Β' Λάσκαρις ήταν προικισμένος υμνογράφος και υπήρξε συνθέτης πολλών Κανόνων και άλλων ύμνων, όμως δοκιμαζόταν από κάποια ασθένεια, η οποία τον ανάγκασε να παραιτηθεί από τον θρόνο της Νικαίας και να αποσυρθεί στην Μονή των Σωσάνδρων, δυτικά της Νικαίας, όπου και εκάρη μοναχός λίγο πριν τον θάνατο του.

Ο Θεόδωρος συνέθεσε τον Κανόνα της Μεγάλης Παρακλήσεως, ενώ ακόμα ήταν δούκας, μάλλον σε κάποια ύφεση της ασθενείας του που διήρκεσε περισσότερο του συνήθους, γεγονός που αποδόθηκε σε θαύμα της Θεοτόκου προς αυτόν.

Ο Κανών γρήγορα διαδόθηκε στις Μονές της Νικαίας και κατά πάσα πιθανότητα διαμορφώθηκε σε ακολουθία από τους μοναχούς των Σωσάνδρων ή των πέριξ Μονών.

Κατά την διάρκεια της βασιλείας του Θεοδώρου ο Κανών χρησιμοποιείται ήδη με την σημερινή του μορφή ως Παράκλησις σαν Βασιλική Ακολουθία και διαδίδεται σε όλη την Αυτοκρατορία της Νικαίας.

Ακόμα και κατά τις τελευταίες ώρες του Θεοδώρου η Μεγάλη Παράκλησις ετελείτο καθημερινώς προς ίασή του. Δεν γνωρίζουμε την ακριβή ημέρα της Κοιμήσεως τού Θεοδώρου, αλλά αφού συνέπεσε κοντά στην Κοίμηση της Θεοτόκου είναι εύλογο να υποθέσουμε ότι οι μοναχοί των Σωσάνδρων αφιέρωσαν αυτή την ακολουθία στην μνήμη του Θεοδώρου και κατέστη συνήθεια έκτοτε να ψάλλεται η ακολουθία κάθε Αύγουστο εις μνήμην τού ποιητού της.

Βεβαίως το όνομα της ακολουθίας δεν ήτο ίδιο με το σημερινό της Μεγάλης Παρακλήσεως, αφού δεν υπήρχε ακόμα Μικρή Παράκλησις.

Θα μπορούσε κάλλιστα να είχε ονομαστή ευθύς εξ αρχής «Παρακλητικός Κανών»,

αφού αποτελούσε επίκληση προς βοήθεια και παρηγοριά άνωθεν.

Στις 25 Ιουλίου 1261 ο Αλέξιος Στρατηγόπουλος καταλαμβάνει την Κωνσταντινούπολη για λογαριασμό του Αυτοκράτορα της Νικαίας Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγου τερματίζοντας έτσι την λατινική κατάληψη των Σταυροφόρων τού 1204.

Η αναίμακτη ανάκτηση της Πόλης χαρακτηρίστηκε αμέσως ως θαυματουργή παρέμβαση της Θεοτόκου. Ο Αυτοκράτωρ για να τιμήσει το θαύμα και την Θεοτόκο αποφάσισε να ηγηθεί θρησκευτικής πομπής και να εισέλθει στην Πόλη κατά τις εορταστικές εκδηλώσεις τού δεκαπενταύγουστου.

Μεταξύ της 25ης Ιουλίου και 15 Αυγούστου πολλές ευχαριστήριες ακολουθίες γινόντουσαν στην Κωνσταντινούπολη και μεταξύ αυτών ήταν και ο προσφάτως εισαχθείς Παρακλητικός Κανών τού Θεοδώρου Λασκάρεως.

Η νέα Βασιλική Αυλή του Μιχαήλ,, ευρέθη προ διλήμματος. Οι δύο βασιλικές δυναστείες τού Θεοδώρου Λασκάρεως και Μιχαήλ Παλαιολόγου ευρίσκοντο σε μεγάλο μίσος μεταξύ τους. Ο Μιχαήλ είχε ήδη σφετερισθεί την εξουσία από τον νόμιμο διάδοχο και γιο τού Θεοδώρου, Ιωάννη. Ήταν δύσκολο κατά συνέπεια να δεχθεί η Βασιλική Αυλή ακολουθίες που θύμιζαν την δυναστεία τού Θεοδώρου.

Ο άγνωστος μέχρι τότε μοναχός Θεοστήρικτος έδωσε την λύση. Χρησιμοποιώντας τον ήδη γνωστό Κανόνα προς την Υπεραγία Θεοτόκο τού Θεοφάνους Γραπτού και άλλα λειτουργικά στοιχεία, όπως βιβλικά αναγνώσματα, ευαγγέλιο, έφτιαξε την Ακολουθία τού Μικρού Παρακλητικού Κανόνος.

Ο Κανών τού Θεοφάνους Γραπτού είχε ήδη εισαχθεί ως πρώτος κανών τού όρθρου στις εορτές μεγάλων αγίων.

Ο Θεοφάνης με την σειρά του είχε χρησιμοποιήσει, προϋπάρχοντα στοιχεία από τον Κανόνα τού Ιωάννου Δαμάσκηνου στην έγερση τού Λαζάρου. Συγκεκριμένα είχε δανειστή τους ειρμούς της α΄, γ΄, ζ και η΄ ωδής, ενώ τους υπολοίπους ή τους συνέθεσε μόνος του ή τους δανείσθηκε από προγενέστερο λειτουργικό υλικό.

Έτσι ο Μικρός Παρακλητικός Κανών πήρε ανάλογη μορφή και σχήμα με τον ήδη υπάρχοντα Μεγάλο Παρακλητικό Κανόνα.

Ο τελευταίος παρέμεινε εις χρήση μόνο κατά την νηστεία του δεκαπενταύγουστου αφού ήταν τόσο στενά συνδεδεμένος με την μνήμη τού Θεοδώρου, ενώ βαθμιαία άρχισε να εναλλάσσεται με τον Μικρό, ο οποίος διεδόθη εξ ίσου ευρέως και χρησιμοποιείτο πλέον καθ΄ όλη την διάρκεια τού χρόνου (εις πάσαν περίστασιν). Δεν γνωρίζουμε πότε ακριβώς καθιερώθη η εναλλακτική χρήση των δύο Παρακλήσεων κατά το δεκαπενταύγουστο.

Είναι φυσικό να υποθέσουμε πως αρκετά χρόνια μετά τον θάνατο τον Μιχαήλ και την λησμόνηση των διαφορών των δύο δυναστειών καθιερώθηκε η εναλλαγή των δύο Παρακλήσεων κατά το δεκαπενταύγουστο ως εναρμόνιση των δύο παραδόσεων Νικαίας - Κωνσταντινουπόλεως.

Έτσι σήμερα αποδίδουμε τιμή στην πρώτη πρέσβειρα και μεσίτρια, μετά τον Θεάνθρωπο Χριστόν, η Παναγία μας είναι εκείνη, που μπορεί και θέλει να

μεταφέρει τις ικεσίες και τις δεήσεις μας στα πόδια του Παμβασιλέως Θεού.

Ας καταφύγουμε λοιπόν, αγαπητοί μου αδελφοί, με πίστη, με αληθινή ταπείνωση και με αγάπη στην φυσική μας μητέρα και ας την παρακαλούμε καθημερινά, ειλικρινά για τα προβλήματά μας, και εκείνη Πολυεύσπλαχνη, θα μας συμπαραστέκεται στις δύσκολες ώρες και θα μας ελεεί με τη μεγάλη χάρη της. Αμήν..

Πηγή: orthognosia.blogspot.gr